

УДК 378(045)

*Ірина Таран,
аспірант лабораторії дошкільного виховання
Інституту проблем виховання НАПН України*

ОРГАНІЗАЦІЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УМОВАХ ДНЗ

У статті розглянуто питання підготовки майбутніх вихователів ДНЗ до застосування інформаційно-комунікаційних технологій. Визначено компоненти системи підготовки майбутніх вихователів у навчальному процесі. Для реалізації даного процесу запропоновано технологію підготовки майбутніх вихователів у процесі вивчення спеціальних інформаційних курсів «Нові інформаційні технології», «ТЗН» та «Сучасні інформаційні технології в дошкільній освіті» до формування інформаційно-комунікаційної компетентності. Вважаючи дефініцію «інформаційно-комунікаційна компетентність», окреслено структурно-логічні блоки організації підготовки майбутніх педагогів ДНЗ, а саме: мотивація, яка охарактеризована потребами та мотивами; когнітивно-технологічний блок, який включає професійні, фахові та предметні знання; методичний блок з описанням методів викладання інформаційних курсів, контрольний та результативний блок.

Ключові слова: *майбутні вихователі ДНЗ, організація підготовки, інформаційно-комунікаційна компетентність, інформаційно-комунікаційні технології.*

В статье рассмотрен вопрос подготовки будущих воспитателей ДОУ по использованию информационно-коммуникационных технологий. Определены компоненты системы подготовки будущих воспитателей в учебном процессе. Для реализации данного процесса предложена технология подготовки будущих воспитателей в процессе изучения специальных информационных курсов «Новые информационные технологии», «ТСО» и «Современные информационно-коммуникационные технологии в дошкольном образовании» для формирования информационно-коммуникационной компетентности. Учитывая дефиницию «информационно-коммуникационная компетентность», изображены структурно-логические блоки организации подготовки будущих воспитателей ДОУ, а именно: мотивация, которая охарактеризована потребностями и мотивами; когнитивно-технологический блок, включающий профессиональные, специальные и предметные знания; методический блок с описанием методов преподавания информационных курсов, контрольный и результативный блок.

Ключевые слова: *будущие воспитатели ДОУ, организация подготовки, информационно-коммуникационная компетентность, информационно-коммуникационные технологии.*

The article considers the preparation future tutors to use information and communication technologies. Defined components of the preparation of future tutors in the learning process. For realization this process, a technology training future tutors in the process of information exchange special «New Information Technologies», «TMT» and «Modern information technology in pre-school education» to the formation of information and communication competence. Considering the definition of «information and communication competence» outlines the structural and logical blocks of training future teachers of kindergarten, namely motivation, which is characterized by needs and motives; Cognitive Technology unit, which includes professional, professional and subject knowledge; methodological block describing teaching methods of information exchange, control and effective unit.

Key words: *future kindergarten teachers, organization of training, information and communication competence, information and communication technologies.*

Перспективною тенденцією модернізації та реформування системи вищої освіти є висування компетентного підходу як найбільш пріоритетного при підготовці майбутніх спеціалістів, не оминає такий підхід і майбутніх вихователів ДНЗ. Саме зміни в дошкільній освіті, необхідність її інформатизації потребує науково-методичного забезпечення при застосуванні в навчально-виховному процесі новітніх засобів та методів навчання майбутніх вихователів.

Робота майбутніх педагогів з інформацією опирається на технологію інформаційної комунікації суспільства, технологію комп'ютерних мереж передачі даних. Комп'ютери та інформаційні технології стають професійним інструментом у всіх державних закладах та галузях освіти, не оминаючи і дошкільну освіту.

Необхідною умовою інформатизації вищої освіти є готовність майбутніх вихователів до застосування інформаційно-комунікаційних технологій навчання в процесі передавання знань, що означає постійну, неперервну самоосвіту.

Висвітлення проблем, пов'язаних з використанням сучасних інформаційних та комп'ютерних технологій у педагогічному процесі, розкрито в фундаментальних роботах учених (Р. Вільямса, Б. Гершунського, В. Глушкова, А. Єршова, К. Маклін, Ю. Машбиця, С. Пейперта, Є. Полат та ін.) [1, с. 6].

Сучасні підходи до здійснення професійної підготовки майбутніх дошкільних педагогів висвітлюються в дослідженнях О. Абдулліної, Г. Беленької, І. Богданової, А. Богуш, Н. Гавриш, Н. Грами, І. Зязюна, Е. Карпової, З. Курлянд, Т. Поніманської, Р. Хмелюк та ін. [1, с. 10].

Упровадження компетентнісного підходу в освіті розкрито в науко-

вих працях Н. Бібік, В. Кремень, О. Локшина, О. Пометун, С. Сисоєва та інші; зміст професійно-педагогічної діяльності майбутніх вихователів – А. Алексюк, О. Анісімов, Л. Артемова, В. Бондар, Н. Гавриш, Л. Загородньої, І. Зязюн, О. Кононко, В. Кузь, З. Курлянд, О. Мороз, Т. Поніманської та інші; шляхи формування компонентів професійної компетентності педагога – О. Амацьєва, Н. Бордовська, О. Дронова, Н. Гузій, О. Кучерявий, А. Нісімчук, Л. Хоружа та інші [5, с. 193].

Аналіз психолого-педагогічної, науково-методичної літератури, яка присвячена проблемі формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх вихователів ДНЗ, свідчить, що впровадження інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у навчання позитивно впливає на розвиток професійних якостей, на жаль не отримала належного вивчення проблема організації, а саме алгоритм здійснення підготовки майбутніх вихователів ДНЗ до застосування ІКТ в умовах ДНЗ.

Щоб підготувати компетентного вихователя, теоретичних знань недостатньо. Потрібно навчити студента професійно діяти у різних педагогічних ситуаціях, застосовуючи нові інформаційно-комунікаційні технології у навчальному процесі.

Мета статті полягає у розкритті алгоритму організації підготовки майбутніх компетентних фахівців дошкільної освіти до застосування ІКТ в умовах ДНЗ.

Аналіз сучасних педагогічних досліджень і практика вітчизняної дошкільної освіти вказує на постійно зростаючий інтерес до проблеми ІКТ-компетентності майбутнього педагога. Проблема формування інформаційно-комунікаційної компетентності є дуже складною, багатоаспектною й від її розробки на теоретичному й прикладному рівнях значною мірою залежить якість підготовки сучасного вихователя. Перш ніж підійти до аналізу даної проблеми, підкреслимо, що зміст фахової компетентності визначається змістом навчальних курсів, які викладаються майбутнім фахівцям під час підготовки до роботи у дошкільних навчальних закладах. У Маріупольському державному університеті здійснюється професійна підготовка студентів за спеціальністю «Дошкільна освіта». Професійне становлення майбутнього вихователя відбувається на основі навчального плану підготовки ОКР «Бакалавр» та «Магістр» «Дошкільної освіти» за вимогами ECTS на основі трьох циклів дисциплін, які вивчаються у вищих навчальних закладів: соціально-економічних, психолого-педагогічних і природничо-наукових. Відповідно теми дослідження, уточнимо з яких складових частин складається підготовка майбутніх вихователів під час вивчення циклу спеціальних інформаційних дисциплін, а саме: «Основи інформатики та КТ», «Нові інформаційні технології», «ТЗН» та «Сучасні інформаційні технології в дошкільній освіті».

Зауважимо, що враховуючи сформульоване нами поняття інфор-

маційно-комунікаційна компетентність, на основі розуміння сутності компетентнісного підходу, згідно О. Хуторського [1, с. 21], та дефініції «компетентність», яка розкрита у Енциклопедії освіти за ред. В. Кременя [4, с. 408], ми розглядаємо організацію підготовки майбутніх вихователів ДНЗ, як алгоритм виконання блоків, які продемонстровано у структурно-логічній схемі на рис. 1.

Інформаційно-комунікаційна компетентність – це властивість майбутнього вихователя, який профкомпетентно, тобто цілеспрямовано і самостійно, із знанням вимог до професійної діяльності в умовах інформатизації освітнього простору та особистих можливостей та якостей здатен застосовувати ІКТ у процесі навчання, виховання, методичної, дослідницької діяльності, власної неперервної професійної діяльності, і на основі аналізу педагогічних ситуацій може бачити і формулювати педагогічні завдання, знаходити оптимальні способи їх розв’язання з найбільш вдалим застосуванням ресурсів ІКТ [5, с. 86].

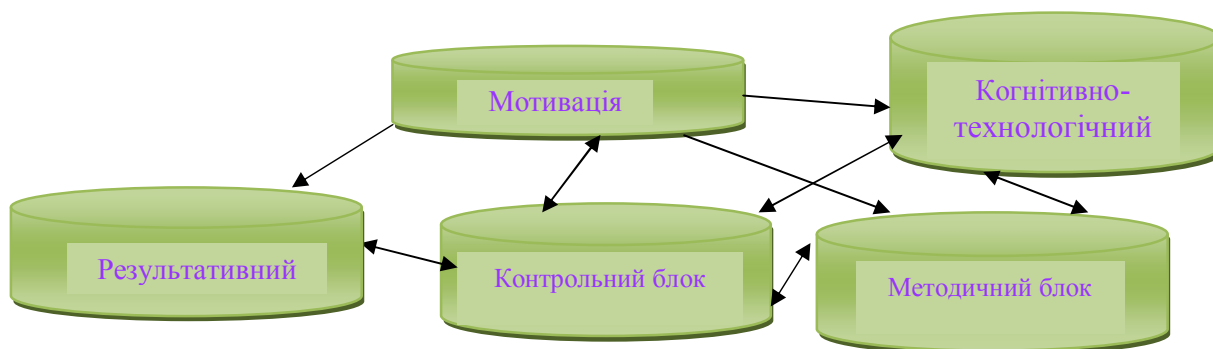

Рис. 1. Структурно-логічна схема організації підготовки майбутніх вихователів

Отже, першим блоком організації підготовки майбутніх вихователів є, на нашу думку, *мотиваційний*, який неодмінно стає найважливішим, адже будь-яка діяльність викликається конкретними її потребами та мотивами. У зв'язку з цим безпосередній вплив на педагогічну діяльність майбутніх вихователів має їх мотиваційна сфера, важливою складовою, вважаємо, мотиви, які її стимулюють, спрямовують і налаштовують. Тому необхідно сприяти формуванню і розвитку позитивних мотивів майбутніх вихователів педагогічної діяльності. Мотиваційний блок є першим не випадково, бо розкриває значення і смисл ставлення майбутнього вихователя до педагогічної діяльності; ґрунтується на розумінні цілей діяльності та виявляє способи, прийоми, методики, а стосовно інформаційних дисциплін, технології та засоби застосування ІКТ; проявляється у особистих якостях майбутнього вихователя. Даний блок реалізується на стрижні активізації пізнавальної діяльності студента як зацікавленого суб'єкта навчання.

Взаємодія студентів з безліччю інформаційних ресурсів (книги, мультимедіа, телебачення, Internet, контакти з людьми) мотивує майбутніх вихователів навчатися, намагаючись виявити нову інформацію, її якісну характеристику багатьма шляхами, використавши якнайбільше джерел інформації.

Когнітивно-технологічний блок є фундаментом системи загально-наукових, професійних, фахових і педагогічних знань. Специфіка підготовки майбутнього вихователя ДНЗ із застосуванням ІКТ потребує від нього чималого комплексу знань – методологічних, теоретичних, методичних і вузькоспеціалізованих знань. Зокрема, такі: загальнофілософські; методології пізнання; законів і закономірностей функціонування педагогічного процесу.

Дефініція «технологія» має безліч визначень, відповідно до нашого дослідження зупинимось на визначенні В. Климова, що технологія – це сукупність знань про засоби та способи інформаційних процесів, при яких відбувається якісна зміна об'єктів, що обробляються [3, с. 39]. Показник сформованості сукупності знань є відображення володінням фактами, поняттями, науковою проблематикою.

Теоретичні знання відповідно циклу інформаційних дисциплін забезпечують набуття теоретичних засад з інформаційних технологій. Наприклад, у результаті вивчення навчальної дисципліни «Технічні засоби навчання» студенти спеціальності «Дошкільна освіта» ОКР «Бакалавр» повинні знати: поняття та види ТЗН в системі засобів навчання та виховання; історію розвитку ТЗН; структуру, склад та характеристики сучасних ТЗН; психологічні та дидактичні особливості застосування, призначення та принципи побудови ТЗН навчально-виховному процесі дітей дошкільного віку; типологію аудіо-, відео-, комп'ютерних навчальних посібників та електронних навчальних ресурсів; банк аудіо-, відео-, комп'ютерних навчальних посібників для дітей дошкільного віку; засоби розробки освітнього призначення публікацій та прийоми підготовки дидактичних матеріалів (роздатковий матеріал, презентації, електронні тести, веб-вузли, технології мережі Інтернет та ін.); принципи роботи з інтерактивною дошкою та сучасною комп'ютерною технікою (БФП, сканер, мультимедійний проектор); правила експлуатації та санітарно-гігієнічні норми технічних засобів і програмного забезпечення.

Методичний блок. Ми вважаємо, що в даному блоці комплекс методичних знань, умінь і навичок є підґрунтям для набуття інформаційно-комунікаційної компетентності, яка, в свою чергу, є індикатором визначення готовності до реалізації завдань дошкільної освіти та є здатністю впровадження методичних прийомів застосування ІКТ щодо педагогічної діяльності. Хотілось би зазначити, що формування інформаційно-комунікаційних умінь студентів на засадах міждисциплінарного підходу до вивчення дисциплін природничо-наукового циклу

відштовхується від наступності навчальних курсів (так на I курсі вивчається дисципліна «Основи інформатики та КТ», на II – «Нові інформаційні технології», «ТЗН», а лише на V курсі – «Сучасні інформаційно-комунікаційні технології в дошкільній освіті») та впровадження нових педагогічних технологій при викладанні дисциплін автором статті. Основа яких є застосування інтерактивних методів навчання та орієнтація на оволодіння майбутніми вихователями методикою застосування новітніх ІКТ в умовах ДНЗ, технічно та дидактично правильно, грамотно використовувати новітні технічні засоби для навчання і розвитку дітей в умовах ДНЗ. Наприклад, під час вивчення дисципліни «Нові інформаційні технології» застосовуються інтерактивні методи проведення лекцій (презентації, дискусії) та практичних занять, використовується офісна та мультимедійна техніка, мультимедійний проектор, інтерактивна дошка, Internet-технології. Це дозволяє не тільки унаочнити процес навчання, а й викласти максимальну кількість інформації за обмежений час, сприяти не тільки ефективному опануванню навчального матеріалу, а й виробленню умінь застосувати ІКТ у подальшій професійній діяльності майбутніх вихователів. На практичних заняттях студенти активно застосовують електронні посібники з курсу «Основи інформатики та КТ», «Нові інформаційні технології», електронний словник з дисципліни «ТЗН», а також нешаблонні, створені самостійно або разом з викладачем методичні матеріали з комплексу дисциплін.

Контрольний блок. Під час інформаційно-комунікаційної підготовки майбутніх вихователів на даному етапі використовується тестовий контроль, для засвоєння знань при виконання конкретного навчального завдання, для досягнення автоматизму при виконанні операцій та встановлення рівнів сформованості знань, умінь і навичок. Тестовий контроль має перевагу по відношенню до стандартних видів опитування, бо є об'єктивним та ефективним при перевірці виконання. Тестові завдання допомагають студентів зорієнтуватися в колі знань отриманих та тих, що ще не володіє.

Розроблений комплекс різних за рівнем складності завдань дозволяє створити можливим проведення контролю знань зі застосуванням ІКТ та проведення самоаналізу результатів виконання тестування. Під час виконання самостійних завдань та індивідуальних навчально-дослідницьких проектів майбутній вихователь застосовує ІКТ для вирішення проблемних завдань, адаптує виконання завдання до умов застосування їх у ДНЗ, враховуючи гігієнічні норми, вимоги безпеки при роботі з комп'ютерною технікою, психологічні та фізіологічні особливості дітей дошкільного віку. Оснащення ДНЗ комп'ютером, багатофункціональними пристроями, інтерактивною дошкою є необхідною вимогою сьогодення, оскільки дозволяє дуже швидко опрацьовувати інформацію, представити її у вигляді схем, рисунків, слайдів, визначити залежність між різними

явищами, процесами, будовою та функціями. Майбутній вихователь під час інтерактивних занять може продемонструвати за короткий проміжок часу процеси, які проходять мільйони років, проникати в мікросвіт, залучаючи дітей до визначення понять тощо. Такі заняття потребують вміння користуватися різноманітними програмами, такими як: графічні, растрові, web-редактори, flesh-анімація, Інтернет.

Результативний блок. Сучасні підходи до організації підготовки майбутніх вихователів набувають прагматичності. Більшість студентів прагнуть здобути не стільки академічні та загальні знання, скільки засвоїти програми, що дають змогу швидко адаптуватися до вимог ринку праці, бути конкурентоспроможними, відчувати себе компетентним педагогом. Деякі студенти заочного відділення та студенти ОКР «Магістр» та «Спеціаліст» суміщають навчання і роботу, обійшовшись опануванням певних знань, умінь, навичок. Як зазначив В. Кремень, вагомими в оцінюванні якості освіти і проведенні її порівняння поміж різними університетами і країнами стають кінцеві результати навчання, їх компетентність. Наповнення переліку компетентностей, які відповідали б особливостям системи освіти та ринку праці України – надзвичайно важливе й складне завдання для більшості країн-учасниць Болонського процесу. Причому цей набір, як показали результати досліджень у рамках європейської програми Тьюнінг, «Настроювання освітніх структур в Європі» може і суттєво відрізнитися за його розумінням з боку студентів, і викладачів і роботодавців, оскільки кожна з цих груп має свої цільові інтереси [2, с. 243; 2, с. 244].

Таким чином, ми можемо констатувати, що процес організації підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до застосування ІКТ в умовах ДНЗ буде ефективним за таким алгоритмом: 1) впровадження ІКТ сприяє формуванню позитивних мотивів, розумінні цілей діяльності майбутнього вихователя та активізації пізнавальної діяльності під час навчання у ВНЗ; 2) формування сукупності знань, володіння фактами, науковою проблематикою, набуття теоретичних засад; 3) застосування інтерактивних методів навчання та орієнтація на оволодіння майбутніми вихователями методикою застосування ІКТ під час самостійної роботи, практичних занять та педагогічної практики; 4) використання тестових завдань для орієнтування в колі отриманих знань та підвищення об'єктивності та надійності якості навчання; 5) практичне засвоєння та орієнтація в різноманітних інформаційних програмах та удосконалення стратегій вибору застосування потрібних ІКТ.

Перспективи подальшого дослідження, які позитивно впливатимуть на інформаційно-комунікаційну компетентність майбутніх вихователів, вбачаємо в розробці та апробації підручника з методики використання ІКТ майбутніми вихователями для проведення інтерактивних занять для дітей старшого дошкільного віку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Беленька Г. В. Формування професійної компетентності сучасного вихователя дошкільного навчального закладу : монографія / Г. В. Беленька. – К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2011. – 320 с.
2. Біла книга національної освіти України / [Т. Ф. Алексеєнко, В. М. Аніщенко, О. Я. Савченко та ін.] ; за заг. ред. В. Г. Кременя. – К. : Інформ. системи, 2010. – 342 с.
3. Гаврилов М. Інформатика та інформаційні технології : підручник для бакалаврів / М. В. Гаврилов, В. О. Климов. – 2-е вид., випр. та доп. – М. : Видавництво Юрайт, 2012. – 350 с.
4. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України ; головний ред. В. Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
5. Семчук С. Формування інформаційно-комунікативної компетентності майбутніх вихователів дошкільної освіти [Електронний ресурс] / Семчук С. // Проблеми підготовки сучасного вчителя : збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини / [ред. кол. : Побірченко Н. С. (гол. ред.) та ін.]. – Умань : ПП Жовтий О. О., 2013. – № 8 (Ч. 2). – Режим доступу : http://library.udpu.org.ua/library_files/probl_sych_vchutela/2014/8_2/29.pdf
6. Таран І. Формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх фахівців з дошкільної освіти / І. Таран // Реформування та розвиток науки: сучасні виклики. – Частина II (Педагогічні науки) : Міжнародна конференція, м. Київ, 2 лютого 2013 року. – К. : Центр наукових публікацій, 2013. – С. 84–88.